

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - ТРИДЕНІВ UKRAINIENNE

Число 16 (422) рік вид. X. 6 травня 1934 р. Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 6 травня 1934 року.

За наших часів печать — велика сила. На неї уважають, з нею рахуються, ласки в неї запсбігають найпстужніші держави світу. І та роля і значіння преси проступає виразно і у внутрішньому політичному житті і в міжнародніх зносинах. Глоєи урядів у поважних випадках скликають конференції журналістів; з ними першими діляться особисто рішеннями відповідальними, які депіру ухвалено; подорожі міністрів до чужих країв одбуваються звичайно в супроводі цілих делегацій спеціальних кореспондентів; в столицях великі газети поруч з дипломатичним мають своє власне представництво; уповноважені органів друку тієї чи іншої країни складають візити групові сусідам, де їх урочисто вітають не тільки товариші по перу, але й сфiційні персони.

Уряди звертають особливу увагу на чужеземну пресу, на її добру думку, дбають про її прихильність, сприяють виданню спеціальних чисел, присвячених подіям в їх державах; вважають на те, щоб сприятливі статті з'явилися у вплиєсвих щоденниках чи журналах.

І не диво, коли в цій сфері більшого чи меншого ефекту досягає яка чужеземна держава, що має у себе вдома і по-за своїми межами спеціальну службу пропаганди, на яку видає чималі кошти. А що-до великих держав, то вони посідають впливи на пресу — по-за матеріальними засобами — і іншого характеру — своїм авторитетом.

А втім, і вони уважно прислухаються до голосу преси незалежної, яка рахується з одним лише авторитетом — авторитетом правди.

В іншому становищі ми під цей час: батьківшину нашу поневолено, ми — на чужині, без засобів, без впливів.

Тим з більшим задоволенням можемо ми відмітити в «Journal de Genève» передовицю під заголовком: «Великий злочин» (Україна і СССР).

Нижче ми подаємо цю статтю, що належить перу видатного публіциста, цілком, складаючи на цьому місці щирю подяку авторові і редакції женевської визначної газети. Наші читачі самі оцінять, яким знанням нашої справи, розумінням наших стремлінь, якою силою, якою правдою позначено цей виступ в обороні справедливости.

Нехай володарі світу сьогодні ще заплющують очі на той «великий злочин», затуляють вуха на стогін його жертв, — де далі все чутніше лунає голос правди.

І вона переможе.

Великий злочин*)

(Україна і СССР).

Велика рівнина, що простяглася між Білим, Чорним і Балтійським морями аж до Монгольського муру, чи потребує вона єдности влади і одної імперії неподільної? Перед всіма завойовниками ці простори відкривали безмежні обрії для кінноти, перевершуючи найсміливіші мрії. Це ідеальне поле для імперіялізмів — од Тамерлана до Леніна.

Протягом віків імперіялізм російський прийняв три різні вигляди. За царів він був центром православної єдности, а далі панславізму. З большевизмом він ламає ґрамці і бар'єри. Комуністичний імперіялізм прямує до універсалізму. Цілий світ має бути вкритий совітськими республіками, сфедерованими з Російською республікою, і отримувати накази з Москви. Кавказ, Туркестан, Україна дають зразок тієї долі, яку приготовано майбутнім «республікам-сестрам».

Україна з берегами Чорного моря, — це житниця й копальня величезної імперії, яка захотіла захопити цю здобич. Але доля розселила тут цілком инший народ. Українець — слов'янин, але він ближчий до заходу, ніж росіянин. Закоханий в свободі, індивідуаліст, безмежно ворожий «м і р у» (общинє) Московщини, чужій йому установі, так само, як і комунізмові, який намагається повернути цю систему у всесвітню теорію.

Московсько-український конфлікт поволі жеврів на

---

*) «Journal de Genève». ч. 104 з 17. IV. 1934.

В річаницю смерти С. Петлюри — 25 травня згадайте, що в Парижі створено Бібліотеку його імени.

протязі аж трьох віків за царів, але революція його розбудила. Большевизм його загострив. Опозиція проти Москви втілилася в дві різні форми: вона була національною і соціальною. Ленін вдавав, що він цікавиться, ніби, лише соціальною революцією. Отже Москва надіялася приєднати Україну, здійснюючи одну частину національного програму. Було засновано Українську Світську Соціалістичну Республіку, республіку сфедеровану і комуністичну. Гніт російський придбав зараз таки форму соціальну: він хотів подолати спротив села, підіймаючи в ньому бідних проти багатих. Пастка була занадто груба, спроба не вдалася. Єдиним наслідком була мобілізація українського націоналізму проти московського комунізму. Скінчилося голодом 1921-22 року.

З зручністю Ленін змінив тактику і оголосив НЕП. За всяку ціну треба було підпорядкувати собі українського селянина. Але його завжди остерегалися. «Незалежність» українська одчула дошкульніше московські шори. Почуття національне, яке лоскотала «українізація», було спровоковано протилежними заходами. Було засновано на румунському кордоні Молдавську республіку, штучний витвір, а претекст до цього поділу України дала наявність кількох румунських груп. Од спільної території відділено було Північний Крим. Закон про «національно-територіяльні одиниці» мав на меті підірвати єдність країни. Всюди, де перебувало кілька росіян, поляків або жидів, там їм давали автономію за рахунок українців. Москва дійшла навіть до того, що творить на Україні колонії, щоб мати нові «одиниці». Там нараховується їх двадцять чотирі. Це були спеціальні заходи для України і скеровані проти неї.

Чи-ж треба дивуватися, що з того часу політика т. зв. «порозуміння» потерпіла фіаско? Не маючи волі думки, воля говорити українською мовою зосталася без змісту. Але НЕП укріплював українського селянина, і через нього український націоналізм. Москва вирішила знищити і одне, й друге.

П'ятилітній план дав їй цю нагоду, і безперечно в цьому полягало його не найменше завдання. Боротьба проти України розгорнулася на трьох різних фронтах. Вона була і є ще зараз політична, економічна і культурна. Політичну «декоративну» незалежність було підточено всякими зручними маневрами. Адміністрація стала більше залежною від Москви. Міністерство внутрішніх справ було віддано в російські руки, які з нього зробили відділ ГПУ. Українці по трошу залишилися тільки в міністерстві освіти. Сам уряд фактично попав до рук не-українців. Опозиція скристалізувалася навколо українського комуніста Скрипника. Отже Москва рішила взяти ширших заходів. Сказано було українську комуністичну партію і замінено організацією, в якій українці творять лише незначну меншість. З того часу Україна загубила навіть зовнішність автономії: вона стала в 1932 році здобиччу чужинецького диктатора, Постишева, росіянина з Сибіру.

Нещадно Кремль вбивав усе, що було українським. Процес-монстр у Харькові (березень-квітень 1930 р.) «безкровив інтеліген-

цію країни. Вчені, письменники, артисти пішли шляхом до страшної каторги на Соловках, шляхом ледве замаскованої смерті. 1.500 інтелігентів було розстріляно. Автокефальну Церкву України було знищено. Українська мова, як видавалося їм, не була достатньо російською, бо позичала забагато термінів із Заходу. Будучи під загрозою, Скрипник стріляється (липень 1933). З того часу, під керуванням Затонського, Косюра, українські газети тако-ж редагуються росіянами, які нівечать мову, в той час, як школи позбавлені учителів, а дітей віддано на готалу незнання або чужинецьких учителів, що не знають української мови.

Але Москва хотіла головним чином розбити селянина, цю базу (85 відс.) нації. Колективізація села привела спочатку до знищення 200.000 заможніших господарів, яких вивезено на смерть у товарових вагонах. Але український селянин боровся проти колхозів, куди хотіли його втягнути, де хотіли перевиховати ідеологічно і закріпити остаточно. Селянин винищив свій товар. Росія стала перед загрозою голоду, який виник в-осени 1932 р. Що - правда, Україна стала його першою жертвою, але боротьба не вщухла. Сьогодні вона пасивна. Селянин України відмовляється працювати, годувати рештки товару, кидає пісок у трактори; до речі фабрики тракторів, зг одним лише винятком, знаходяться по-за Українсю, яка через те ще більш залежна від Москви.

Од цих заходів українського села Москву доведено було до крайности. Українські колхози самі стали огнищами спротиву проти Свєтів. Дзерно забирається у них зразу-ж після жнив, і видається лише перед засівом, але й то під доглядом. Але чи цей догляд є достатнім? «Известия» вказують, що для цього треба було б армію у 800.000 люду. Отже Москва заводить подекуди сівбу з авіонів! В очі впдає абсурдність системи. Потрібна колсальна бюрократія, і врешті що-ж виходить? Голод признано Москвою цього разу офіційно в статистичних докладах, опублікованих 11 квітня 1934

Україна, велика нація в серок мільйонів душ, бсрється за свою незалежність. Москва, визнавши це право, хсче задушити, знищити українську націю. Вона вживає в с і х засобів, в той час, як бай-дужа Европа готується прийняти совіти до складу Ліги Націй!

П.-Е. Б.

Чужинці про Україну

За останні часи появилися дві книги, спеціально присвячені Україні, одна мовою шведською і фінською, друга — румунською. Першу написав історик-професор фінляндець, другу — історик-професор румун. Автором першої книги являється д-р Герман Гумерус, що був у 1918 році головою фінляндської дипломатичної місії у Києві. Сам по фаху історик Риму, д-р Гумерус ще перед революцією цікавився українським питанням і мав де-які знайомства в українських політичних кругах закордоном. В 1917 році видавництво «Серп і Молот» видало українською мовою в Києві його книжечку про змагання Фінляндії до самостій-

ности. В серпні 1918 році він прибув до Києва як голова фінляндської дипломатичної місії і пробув тут до кінця січня 1919 року. Пізніше він був призначений фінляндським послом до Риму, але скоро покинув дипломатичну службу і вернувся до наукової діяльності. В 1930 році він був гостем українських наукових установ у Празі та Берліні й читав там публічні лекції.

Його книжка вийшла у двох виданнях — шведському й фінському. Її шведський титул звучить: *Ogostider i Ukraina. Minnen fran min verksamhet som legationschef i Kiev.* (Бурхливі часи України. Мої спогади з діяльності як шефа місії в Києві). Helsingfors 1931, ст. 152. Фінський титул: *Ukrainan muigosaajoilta. Kuusi kuukautta lähetystön päällikönä Kievissä. Juväskyä 1931, ст. 144.*

Передо мною шведське видання: дуже чепуренько видана книжка, з кольоровою обгорткою в жовтій і блакитній фарбах, з візерунком бань українських церков. Містить сім розділів: про український національний рух 1917 р. і проголошення Української Народньої Республіки; Київ у серпні й вересні 1918 року; Україна й її становище після упадку Німеччини; Петлюра і Скоропадський; боротьба за самостійність; виїзд з Києва і епілог.

Автор розповідає про все в формі своїх особистих спогадів. Найцікавіші моменти — це його зустрічі й розмови з українськими політичними діячами гетьманського й республіканського правительства, де-які його спостереження над подіями, що їх свідком довелось йому бути. Автор був і залишився приятелем України і ворогом російського імперіялізму як білого, так і червоного. Його українські симпатії переходять червоною ниткою через уся книгу. І сама мета книги — не стільки поділитися з публікою своїми особистими спогадами, скільки — взагалі поінформувати її про Україну та визвольні змагання українського народу. Видання її двома мовами робить книгу доступною не тільки для фінляндської публіки, але й для Скандинавії.

Книгу оздоблено дуже гарно виконаними ілюстраціями — українськими пам'ятниками, красвидами та портретами.

Друга книга належить відомому румунському діячеві, професорові Чернівецького університету Іону Ністорю, що раз-у-раз бував міністром для Буковини, а тепер є міністром у справах національних меншостей в Румунії. Книгу його видав «Історичний і Мовний Інститут при університеті короля Кароля II в Чернівцях» і носить вона титул: *Problema Ucraineana in lumina istoriei* (Українська проблема в світлі історії). Sernauti 1934, ст. 284.

Книга професора Ністора ставить собі метою освітити українсько-румунські взаємини на протязі історії і з'ясувати вагу повстання незалежної Української Держави за Дністром для Румунії. Коротко кажучи, автор є великий прихильник Української Держави на схід від Дністра, бо така держава захистить Румунію від російського імперіялізму; але він не хоче визнавати ніяких національних прав за українцями в межах Румунії: він їх не вважає за автохтонів, старасться довести, що вони попросту — зайди і мусять бути румунізовані, або-ж виселитися за Дністер, взамін за тих румунів, які мешкають на схід від Дністра. Таким робом книга проф. Ністора має наскрізь політичний характер, і історія притягається ним лиш того, щоб за її допомогою довести або підкріпити де-які його тези. Проф. Ністор силкується показати, що в минулому відносини між українцями й румунами були як найкращі; що румуни були не тільки приятелями, але й протекторами українців, наприклад, в його книзі є цілий спеціальний розділ «про румунських ктиторів у Польщі й на Україні», написаний, як каже сам автор у передмові, на те, щоб показати наочно допомогу румунської церкви духовому життю українського народу під чужим пануванням». Він твердить, що «протягом усієї козацької доби були найясніші й найсердечніші добросусідські відносини», бо тоді, мовляв, ніхто не оспорював границі по Дністру між цими

обома народами». Але як тільки спогляне автор на захід від Дністра, картина зараз міняється; українці виступають уже не як приятелі румунського народу, а як нахабні заїди-чужинці, що розташувалися на чужій землі і без усяких законних підстав вимагають собі якихось особливих прав. Власне оцей засадничий штандт-пункт і надає книзі проф. Ністора дуже неприємний присмак, робить її тенденційною, а подекуди таки й просто розминається з дійсним станом речей.

Ми не маємо місця, щоб докладно розглянути весь зміст книги проф. Ністора, а тому мусимо обмежитися тим, що подамо заголовки розділів книги — що вказують на її зміст — і зробимо від себе пару необхідних уваг. Наголовки розділів такі: 1. Історія української проблеми, 2. Розселення слов'ян на румунських землях, 3. Давня Київська держава, 4. Берладська грамота (1134 р.) та заснування придунайських міст, 5. Походження українського елементу в Румунії, 6. Румуни як приятелі і протектори українців, 7. Румуни — ктитори в Польщі й на Україні, 8. Б. Хмельницький і Василь Лупул, 9. П. Дорошенко і Дуна-воєвода, 10. Маєзапа, 11. Добросусідські відносини між українцями й румунами, 12. Загострення в час світової війни, 13. Російська Україна й Бесарабія, 14. Берестейський мир, 15. Австрійська Україна й Буковина, 16. Румунсько-українські відносини після об'єднання (Румунії). Додатки.

Як би автор обмежився історією, то його книжку можна було тільки вітати: хоч з його поглядами на історію і характер слов'янської (української) колонізації сучасних Бесарабії і Буковини ми не погоджуємося, але автор дає дуже цікавий і живий вигляд, він використовує українські джерела й літературу, що має свою вагу для румунської публіки, а з другого боку, — наводячи де-які невідомі або мало відомі у нас факти з джерел румунських, він робить свою книгу цікавою й для українського дослідника. Та на лихо, коли він переходить до нових часів, то вже зовсім перестає бути вченим істориком і обертається в звичайного політичного публіциста, а з фактами поводиться так вільно, що аж очам не хочеться вірити! Доволі тут сказати, що хронологічну послідовність подій на Україні в 1917-19 рр. проф. Ністор уявляє собі таким способом: «15 жовтня 1917 року вибухнув на російській Україні військовий бунт під проводом Директорії, вибраної Національним Союзом» (ст. 200). Ця директорія повалила гетьмана Скоропадського і 4 грудня 1917 р. (?) здобула Київ. Після того вона заключила в Бересті мир. Щоб зробити австрійців більш податливими в часі переговорів, Директорія скликала «Національний Трудовий Конгрес» і 3 січня 1918 р. (?) проголосила об'єднання України з Галичиною (ст. 201). Що далі було — не відомо, бо далі автор говорить про Буковину й Галичину, а Велика Україна випливає у нього перед очима в-осени 1919 року, коли в Букарешті появилася місія УНР під проводом К. Мацієвича (ст. 217). Гадаю, що наведеного мною досить, щоб уявити собі «точність» фактів проф. Ністора. Певна річ, через таку «точність» губиться цілком наукове значіння книги.

В «Додатках» проф. Ністор друкує пару десятків документів: про відомого провідника гуцульського повстання 1849 року Лукіяна Кобилицю, про переслідування австрійським урядом студентів-українців на Буковині 1877 року, обвинувачених у «драгоманівській пропаганді», і цілий ряд документів, які торкаються перебування на Буковині в 1918-19 роках ерцгерцога Вільгельма (Василя Вишиваного) і особливо його арешту румунською владою 5 червня 1919 року.

Авторові залишилися зовсім невідомі українські відношення до офіційні відносини між Україною й Румунією в 1919 році (наприклад, книга проф. Д. Дорошенка) й про Бесарабське питання. Там би він міг знайти чимало такого, що зовсім инакше представляє справу, ніж як її уявляє проф. Ністор, при тім — на основі автентичних урядових актів.

Книголюб.

для того акту, крім внутрішнього посилення, утворений був і міжнародніми пактами, як англо-японський союзний договір з р. 1905, коли за Японією було визнано корейську сферу впливів; російсько-японським мирним договором у Портсмуті, де їй було визнано права на південну Манджурію і навіть японо-американським погодженням з р. 1917, коли Сполучені Штати визнали за Японією «особливі інтереси» в Китаю, не кажучи вже про інші менш важливі договори з іншими європейськими державами. З другого боку, чинний поступ Японії в напрямі командного її становища на Далекому Сході тягнеться вже давно, бо датується він придбанням Формози р. 1895, південної частини Сахаліна та Квантунського півострову р. 1905, Кореї — р. 1910 і зрештою утворенням Манджурії за наших днів. Новиною на сьогодні являється лише те, що на наших очах давня ідеологічна база і практичний чин об'єдналися, знайшли свою формулу і стали перед очима світу, як цілком реальний факт.

Проти кого той факт спрямований? В Європі з'явилось пояснення, що це є безпосередня відповідь на визнання ССР Сполученими Штатами і що тим японці мають на оці зневажити чи паралізувати реальне чи потенційне погодження цих двох держав у справах Далекого Сходу та Тихого Океану. У Москві-ж коментують інакше. Большевики запевнюють, що японський акт спрямований головним чином на адресу Англії. Як здається, треба визнати певну рацію за обома коментарями. Без усякого сумніву, японською доктриною в першу чергу загрожені ССР та Сполучені Штати; перший — більше, другі — значно менше. Але все залежить од того, як поставиться до всього того Англія. Самі ССР та Америка так таки впрост нічого зараз з тим зробити не можуть. Єдиною відповіддю на те, крім, явна річ, марних нот, може бути війна, так мовити, превентивного характеру, як реальна нею загроза, як сталося це р. 1895, коли Японія, погромивши Китай, надто багато, як здавалося тоді великим державам, хотіла собі нараз взяти впливів та територій. На такого роду загрози навіть союзні ССР та Америка на сьогодні самі не златні. Воювати? Вони не від того, але кожна сторона хотіла б, щоб воювала не вона, а друга сторона, а вона, скажімо, сприятливий нейтралітет додержувала. Загроза-ж війнової — ні до чого, бо ніхто в реалізацію тої загрози не повірить. Інша річ, коли б до ССР та Сполучених Штатів прилучилася Англія, тоді не лише загрози, але може й одної поважнішої ноти було б досить.

Так само буде досить, коли Англія буде задоволена тими чи іншими японськими гарантіями й ухилиться від безпосередньої участі в новій справі, — Японія тим виграла б своє діло по цілій лінії.

На час, коли писано ці рядки, ставлення Англії ще не виявлене. Англійський посол в Токіо, уже пересправляв у тій справі, але його доклад ще не дійшов до Лондону, чи ще не опублікований; принаймні англійський міністр закордонних справ ухилився відповісти на запити в парламенті. Виявлення англійського ставлення цілий світ чекає з напруженою увагою. Од нього залежать не лише ті чи інші далекосхідні комплікації, але й багато де-чого в Європі. Бо, як здається, цілком справедливо вказує одна з чеських газет, що —

Коли Токіо викличе війну, наприклад, з Росією, то це безпосереднє відіб'ється на політиці Германії, а може й Польщі, а в наслідок того й на цілому звороті європейської закордонної політики.

Бо Польща, як гадає газета, стоїть зараз перед дилемою —

Чи йти їй з Францією і Малюк Антантою, забезпечивши тим своєю співпрацю з Росією, чи на стало звернути свою орієнтацію в бік Японії, Германії, а найголовніше — Англії. Як вирішить Польща, — залежить головним чином від Лондону.

Англія, як то часто бувало в її історії, стоїть зараз в ролі арбітра світової політики.

Observer.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Обходини річниці смерті С. Петлюри. Цього року поминальну службу Божу в Українській Православній Церкві з панахидою після неї на могилі буде відправлено в неділю 20 травня з огляду на те, що в неділю 27-го Зелені Свята і не можна правити панахиди. 25 травня в день смерті С. Петлюри на могилі о 12.30 буде відправлено літія. В суботу 26 травня в помешканні Бібліотеки о 8 год. веч. буде влаштовано приюдне засідання Ради, присвячене пам'яті С. Петлюри.

— Наш Великдень у Франції. В чистий четвер в Українській православній церкві в Парижі настоятель парафії протоієрей І. Бриндзан одправив «Страсті». Читання евангелії рідною мовою, зворушливі співи того дня глибоко запали в серця вірних. Великої субсти в Парижі відправлено було службу Божу, на якій причащалися гвільники, а потім посвячено було паски.

Урочиста великодня одправа вночі відбулася цього року в Шалеті, куди крім земляків наших, які там постійно перебувають, зібралися в великому числі українці з околиць, що виповнили церкву по береги. Слід одмітити простий, але прекрасний іконостас, що було на той день споруджено, і гарний спів хору.

На првідну неділю старим звичаєм одслужено було панахиду на могилі св. пам. Симона Петлюри.

— З життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

Бюджет Бібліотеки.

На засіданні Ради Бібліотеки 17 квітня затверджено звіт за р. 1933: всіх прибутків було 17.093.40, а видатків — 15.980.50. Найбільший видаток припадає на помешкання, а саме — 11.534.20, рахуючи в тому: оренду, страховку, податок, опал і освітлення. Бюджет на рік 1934 прийнято в сумі 13.300, з огляду на зменшення оренди за помешкання з 10.000 на 6.000.

Тим часом, з огляду на брак коштів, Бібліотека лишається в цьому помешканні.

— Зміни в днях відкриття Бібліотеки. Від 1-го травня с. р. Бібліотеку буде відкрито: в середу і четвер від 6 до 9 год., в суботу від 4 лише до 8 і в неділю від 2 до 6, тобто додається один день — четвер, зменшується на 1 год. в суботу і в неділю години відкриття переносяться на годину пізніше.

— Шевченківський концерт у Парижі Хору Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. Цього року Шевченківський концерт улаштував Хор Т-ва б. Вояків Армії УНР під орудою п. М. Ковальського 14 квітня в салі Бельг. Інвалідів. Скромний, але вдало підібраний програм концерту було виконано бездоганно. В програмі були речі, присвячені пам'яті Шевченка, а тако-ж і на слова Шевченка — Воробкевича, Вахнянина, Леонтовича, Телешинського та ин. Крім хороших виступів були ще сольні та тріо, а тако-ж соло піяніно. Приймали участь: п. Топольський, що виконав дуже добре кілька українських пісень-романсів, тріо п. п. Курманський, Оболдув та Шпаківський, яких голоси прекрасно підходили до вибраної речі, та дві речі Бетховена й Ліста, що їх виконала пані Юкліс. Акомпаніювала співакам пані Гораїна.

Концерт мав успіх не лише моральний, але й матеріальний.

— Шевченкове свято в Кресо та Моншанен улаштувала місцева Українська Громада 25 березня с. р.

О год. 9.30 ранку п.-о. І. Бриндзан відслужив службу Божу, після якої сказав палке слово, в якому з'ясував значіння для України творчости Т. Шевченка. Слово це всі присутні вислухали з великою увагою, хвилювало воно душу та підкріпляло національну свідомість. Потім п.-о. Бриндзан відслужив панахиду до спокій душі Т. Шевченка під час якої, як і під час служби Божі, співав хор Громади під керуванням п. Войткова. На службу Божу зійшлися всі члени української колонії, а також багато було гостей, що прихильно ставляться до української церкви.

По обіді, о год. 3 відбулася урочиста академія, що сердечною промовою відкрив дорогий гість Громади п.-о. І. Бриндзан; він підкреслив поважність теперішньої хвили та закликав успіх до однання. Промова о.-отця зробила на всіх велике вражіння та викликала гучні оплески.

Далі п. Войтків прочитав реферат про значіння Т. Шевченка, як поета-провідника та пророка України. Реферат п. Войткова викликав рясні оплески. Після реферату відбулися декламації дорослих і дітей, а хор виконав декільки пісень та «Заповіт». Артистично виконали декламації панні Босчкова, в національному убранні, та Бондаренкова й Таранівська. З великою насолодою вислухали присутні декламації молодого покоління, яке декламувало під керуванням п. Гришковица. Всі декламатори були нагороджені гучними оплесками. З дітей декламували Бондаренки Іван та Семен, Батраків Михайло, Гаврильцівна Івга, дівчинка й хлопчик п. Гавриленка, Гадзевичі Георгій, Зіна та Олександра, Голубівська Тереза, Ожембівські Іван та Мальвіна, Сабардакови Іван та Євдокія, Таранівська Віра, Кравченківни Ната й Тося, Кармелечка Оля.

Вшанувала свято своєю присутністю також ціла Каледінська козака станиця на чолі з своїм отаманом п. Біловим. Були також приятелі України вірмени й грузини.

Свято було закінчено промовою голови Громади п. Кравченка, яка викликала ентузіастичні оплески всіх українців і гостей. У відповідь на подяку голови Громади козакам за участь на святі, пан отаман Білов у короткій, але теплій промові побажав як найскоршого довгоочікуваного повороту на батьківщину та братерського співжиття з сусідами козаками, у яких одна й та сама мета з українцями — звільнення козацьких земель од московської навали.

Обидві промови були покриті гучними окриками «Слава» та «Хай живе вільне козацтво».

По закінченні свята всі присутні діти були почастовані кавою з бискупитами. Розходилися всі із свята з піднесеним настроєм.

— З життя Української Громади в Оден-ле-Тіші. 4 лютого с. р. заходами Управи Громади було влаштовано свято проголошення самостійности України та з'єднання українських земель.

Свято відкрив голова Громади п. Винницький Микола промовою, в якій підкреслив вагу і значіння цих двох актів — 22 січня 1918 і 22 січня 1919 року в житті українського народу. Далі відповідні промови виголосили пп. Білобровець і Нікітін. Після промов усі присутні заспівали кілька українських пісень та національний гімн.

Після закінчення свята відбулася спільна вечеря.

— 25 березня в одній з кращих саль Оден-ле-Тіша відбулася урочиста академія, присвячена пам'яті Тараса Шевченка і влаштована спільними зусиллями Громад в Оден-ле-Тіші та Вілерю.

Академію відкрив голова Оден-ле-Тішської Громади промовою, в якій змалював те лихо України, яке було джерелом дум великого її поета і пророга.

Далі йшло два реферати — ук-

раїнський і французький, які виголосили голова Громади у Вілерю п. Паляниця та член Управи Оден-ле-Тішської Громади п. Нікітін. Після рефератів чоловічий хор під керуванням п. Винницького Бориса гарно виконав «Заповіт».

Другий відділ академії складався з чисельних декламацій та співів хору, соло, дуєтів і тріо в супроводі піаніно. У співах приймали участь усім відомі найліпші співаки м. Оден-ле-Тіша, як панство Винницькі та п. Упиренко. Гучними оглесками аудиторія дякувала десятилітній Т. Климівні, яка дуже гарно співала «На що мені чогні брови».

Увесь вечір пройшов в атмосфері глибокої урочистости та пваги, а слова й звуки української пісні глибоко вливалися в серце.

Крім українців на академії були присутніми ще й французі, люксембурці, італійці, поляки і навіть росіяне. Непрємне враження робила лише відсутність на святі членів філії Товариства б. Вояків Армії УНР, які були офіційно запрошені.

— 8 квітня с. р. на Великодні свята в Клубі Громади було влаштовано спільні розговіни. Надзвичайно велике враження зробило поздоровлення п.-о. Бриндзана та його пастирське слово, надіслане разом із свяченою паскою. За це висловиле Громада п.-отцеві як найширшу подяку.

Під час розговіни було зібрано на голодуючих на Україні 58 фр. 50 с., а разом з попередніми — 625 фр. 80 с.

— Засновання нової української організації. На зборах українців міста Тулузи й оголиць, на яких було присутніх 20 осіб, засновано Культурно-Просвітню Українську Громаду ім. гетьмана Івана Мазепи. На голову Громади обрано полк. Дейнеку, на заст. голови й скарбника — п. Лузанова, на секретаря — осаула Курила.

Збори вирішили увійти в зв'язок з усіма українськими організаціями, яких би вони не були політичних напрямків.

У Польщі.

— З життя Українського Наукового Інституту у Варшаві. 13 квітня с. р. відбулися збори Економічного Семінару при Українському Науковому Інституті, на яких п. І. Липовецький зачитав реферат на тему «Імпорт СССР в період першої п'ятилітки».

Подаємо нижче тези реферату.

1. Вартість імпорту СССР не досягла передвоєнних норм навіть в 1931 році, який характеризувався найбільшими розмірами імпорту на протязі цілої п'ятилітки.

2. На протязі 1929-1932 років зовнішній товарообмін СССР дав пасивне сальдо торговельного білянсу, яке перевищило 400 мільйонів рублів. Широке кредитування совітських закупів, крім того, спричинилося до зросту заграничних зобов'язань СССР, які вже під кінець 1929 року досягли 600 мільйонів рублів.

3. В імпортовій політиці СССР в 1929-1932 роках «п'ятилітка» відіграла домінуючу роль.

Задоволення потреб населення товарами широкого споживання і щоденного ужитку в імпорті СССР в цьому часі уступало на другий план.

В структурі імпорту СССР на перший план висовуються товари для технічних та промислових потреб, які в 1932 році дають 83,4 відс. вартости совітського імпорту.

4. Систематичний спадок експорту СССР, який розпочався від 1931 року, і який було викликано причинами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, тягнув за собою і зменшення імпортових норм, а тим самим і дальшу редукцію апровізаційних і непродукційних позицій імпорту.

5. Спадок купівельної здібности СССР, як такої і труднощі в набуванні заграничних товарів шляхом кредитових операцій лягли не лише в підставі зменшення імпорتنних норм, але й кампанії за зменшення імпорту заграничних

товарів, яку було розпочато в кінці 1931 року, та заклик центральних влад до самовистачальності, до заступлення заграничних товарів товарами совітської продукції.

Цей факт, як тако-ж і те, що на цілій низці розпочатих совітських фабричних будівель друга п'ятилітка застала великі кількості заграничних інсталяцій, не використовуються, що свідчить про те, що будівничий розмах в ССРСР досить поважно зменшив свій темп, а тим самим і заграниця, принаймні на найближчий час, не може покладати особливих надій на масовий збут своєї машинової і взагалі промислової надпродукції на позбавленому купівельної здібності совітському ринкові.

В дискусіях взяли участь проф. І. Шовгенів, інж. Є. Гловінський, п. Ю. Черкавський, п. П. Лістовничий, п. П. Денисенко і ген. В. Змієнко.

— **З життя Українського Клубу у Варшаві.** 25 березня с. р. в Українському Клубі у Варшаві відбувся реферат проф. Білнова — «Головні моменти в історії Запорожжя». 22 квітня відбувся реферат проф. П. Зайцева — «Життя М. Вовчка». 24 березня та 14 і 21 квітня відбулися клубові вечери. В проєкті біжучих праць — організація курсів стенографії і активізація праці драматичної секції.

— **З життя клубу «Прометей» у Варшаві.** 17 квітня в Клубі «Прометей» відбувся вечір, присвячений пам'яті трагічно померлого члена клубу Османа-бея.

— **З життя корпорації «Запорожжя» у Варшаві.** 14 квітня в корпорації відбувся реферат інж. В. Шевченка — «Де-що про стан відносин на Україні». На реферат, крім членів корпорації, завітала досить значна кількість гостей. Опертий на численних прикладах з совітської преси і літератури, реферат дав повну картину сучасного положення українського народу під большевицьким пануванням і тих змін, які в

ньому зайшли в останньому часі

21 квітня відбувся в корпорації реферат п. Миколи Лівичького на тему «Вражіння з побуту у Женеві», на яких однак референт зупинився дуже коротко, присвячуючи головну увагу праці міжнародних організацій на терені Женеві, сучасному міжнародньому положенню та сучасним завданням української молоді.

— **Загальні збори Т-ва Допомоги українським студентам у Варшаві.**

21 квітня в помешканні Українського клубу у Варшаві відбулися річні загальні збори членів Т-ва Допомоги Студентам Українцям Вищим Шкіл м. Варшави. Збори провадив ген. В. Сальський, секретарював п. Денисенко. Проф. Р. Смаль-Стоцький здав вичерпуюче справоздання з минулорічної діяльності Управи Т-ва, а ген. П. Шандрук зачитав акт ревізійної комісії.

Діяльність Т-ва в минулому році, не дивлячися на сучасну економічну кризу, була інтенсивною і багатою наслідками, про що свідчать хоч би цифри, які характеризують грошеву допомогу українській молоді у Варшаві. За час від 1. 14. 1933 р. по 31. III. 1934 р. Т-во видало українським студентам 2.327 зол. безповоротних допомог, 1.167 зол. безпроцентових довготермінових позичок, 330 зол. стипендій, по-над 3.500 зол. на утримання студентського інтернату і т. д. На допомогуву акцію українським студентам Т-во видало за час свого існування 68.315 зол.

Заслухавши звіт Управи і уділивши їй абсолюторії, збори вивесли подяку доволі гнучкому голові Управі Т-ва проф. Р. Смаль-Стоцькому за працю, положену для Т-ва, і інж. Я. Танцюрі за взірцеве провадження інтернату. До нової Управи обрано: проф. Р. Смаль-Стоцького, проф. М. Кордубу, д-ра Л. Чикаленка, інж. Клекоцького, інж. Танцюру, інж. Зварійчука та інж. В. Шевченка. До ревізійної комісії — ген. П. Шандрука, інж.

С. Кірічка і д-ра Є. Мироновичу.

Бібліотека Українського Центрального Комітету в Польщі відчинена щодня від 9 до 14, а в п'ятницю додатково від 17 до 19 годин.

В Болгарії

— В Українській Громаді в Софії 4 березня с. р. відбулися загальні збори, призначені для доповіді делегата на конференцію Головної Еміграційної Ради проф. М. Парашука.

Крім членів Громади, на зборах були присутні ще кубанські козаки й інші українці.

— Заснування Української Громади у Видині. Зініціювати п. інжен. П. Чокарева, — болгарина, який одержав освіту в Українській Господарській Академії в Чехословачині, — 1 жовтня мин. року було засновано у Видині філію Української Громади в Болгарії. На голову філії обрано було п. І. Литвинова, на членів — пп. А. Науменка та А. Кальченка. До Контрольної Комісії обрано пп. Н. Суценка та М. Шаповала.

Філія енергійно працює для української національної справи та над ознайомленням і зближенням з болгарським населенням.

В Китаю

— Чергові загальні збори Української Громади в Шанхаї відбулися 4 березня с. р.

Управа Громади поновно подала прохання до французької влади про перенесення Української Громади на французьку концесію.

У зв'язку з перебуванням у Шанхаї гн. А. Мдівані виникла думка заложення організації «Прометей», і в обміркованні цієї справи взяли участь представники Громади.

При від'їзді гн. А. Мдівані до Європи, Громада вдалася до нього з проханням не відмовити по приїзді до Парижа покласти від Громади квіти на могилу С. Петлюри.

У французькому Товаристві Українознавства.

(Cercle d'Etudes Ukrainiennes)

16 квітня с. р. в салонах гостельо «Лютеція» в Парижі відбулися загальні збори членів французького Товариства Українознавства, на яких було обрано нове правління в такому складі: пан Г. Ферран, повноважний міністр, б. професор на Сорбоні — голова; пан Ф. Шоден, публіцист, адмірал Дегуї, Е. Евен, депутат м. Парижа — голова Комітету ім. Делямара, генерал Анріс — голова Комітету ім. Боплана, Р. Пінон, публіцист, професор Школи Політичних Наук — голова комісії по організації лекцій, Ф. Мазад, письменник, відомий поет, генерал Табуї, б. високий комісар на Україні, М. Тарновський, почесний голова Союзу Старшин «Сфінкс», скульптор — голова артистичної комісії.

Із зачитаних скарбником і генеральним секретарем доповідей видно, що Товариство влаштувало на протязі двох шкільних років сорок шість лекцій, допомогло влаштувати під своїм патронатом три виставки образів українських малярів і один великий концерт української пісні.

У порозумінні з радою Української Бібліотеки ім. С. Петлюри Товариство зорганізувало було в помешканні бібліотеки дві лекції про Париж для української колонії, а саме — маркіза де д'Егліз де Феріе де Фелікс, відомого історика, голови Товариства ім. Бальзака, і графа Каде де Гасікур, б. бібліотекаря Національної Бібліотеки.

Членів нараховує Товариство на сьогоднішній день: тринадцять почесних, пятьдесят сім дійсних і трьох прихильників.

Заснування перших у Парижі методичних курсів українознавства (історія, історія письменства, історія мистецтва та історія культури) мало велике значіння. На жаль, відсутність відповідних засобів перешкоджає розвинутій навчанню в належному масштабі, але з задоволенням мож-

на сконстатувати, що на звичайних курсових лекціях буває пересічно двадцять слухачів, а на надзвичайних пересічно сто п'ятьдесят.

Розвивається праця окремих комітетів і комісій Товариства: історичного ім. Делямара, який складається з сенаторів і депутатів і приготував до друку низку праць, серед яких слід зазначити працю п. Ж. Л. Делобеля, доктора права, авдитора Державної Ради, радника департаменту Орн, «Про юридичне становище України і українців»; географічного ім. Боплана, до складу якого входять видатні французькі старшини, під доглядом якого приготується коротка економічна географія України, історія українського війська та активної боротьби 1919-20 рр.; та врешті економічного ім. Рішельє, і артистичної комісії, праця яких скоро дасть свої наслідки.

На тих же зборах знову переобрано на генерального секретаря Товариства кн. Я. Токаржевського-Карашевича, повноважного міністра, б. віце-міністра, керуючого міністерством закордонних справ УНР. На заступника ген. секретаря обрано п. Ш. де Пейре Шапюї, співробітника «L'Économiste Européen», молодого письменника, якого літературні праці і особливо статті в «Ogdre» про голод на Україні, в «Prométhée» й т. д. звернули на себе увагу.

На активі Товариства слід рахувати появлення великої праці Р. Тісрана «Україна, історія одного народу», яку французька критика зустріла дуже прихильно. У близькому майбутньому буде видано огляд українського пластичного мистецтва, де буде звернено особливу увагу на працю «Паризької групи» українських малярів.

З огляду на перебудову дому 61, Bd. St. Germain, де знаходиться місце осідку Товариства, адресу секретаріату тимчасово перенесено до помешкання генерального секретаря — 7, rue Thénard, Paris 5.

Восьмидесятиліття акад. І. Горбачевського

В середині травня ц. р. сповнюється 80 літ життя акад. І. Горбачевського. Українські установи й організації — вірніше ціла українська Прага — вже заздалегідь підготовляють урочисте святкування цієї видатної культурної події.

Акад. Горбачевський походить з Галичини. Народився він 15 травня 1854 р. в с. Зарубинцях біля Тернополя. Середню освіту здобув у тернопольській гімназії, а високошкільні студії закінчив на медичному факультеті Віденського університету доктором медицини. У Відні розпочав він свою науково-дослідницьку діяльність під керівництвом відомого проф. Людвіга. Перша наукова студія Горбачевського була видрукована в записках віденської Академії Наук, коли її автор мав усього 22 роки. Своїми науковими дослідженнями на полі хемії д-р Горбачевський придбав собі славу європейського вченго.

В 1883 р. його кличуть до Праги професором лікарської хеміа чеському університеті. Продовжуючи далі свої наукові дослідження, молодий український професор організовує в Празі університетський інститут лікарської хемії, приготував великий курс хемії чеською мовою (вийшло 4 томи) і вишколює десятки наукових робітників, з яких багато вславилось науковими дослідженнями і зробило блискучу університетську кар'єру. Про довір'я університетських діячів до Горбачевського й про їхню пошану до нього свідчить те, що його часто вибирали деканом медичного факультету (в рр. 1889-90, 1894-95, 1904-1905 і 1911-12), а в р. 1902-03 і ректором старославного Карлового Університету чеського в Празі.

Одночасно з діяльністю академічною проф. Горбачевський працював і на полі громадським та політичним. Був він довголітнім членом Красної Ради Здоров'я Королівства Чеського, а з 1907 р. членом Австрійської Вищої Ради Здров'я. Ще в 1905 р. йо-

го іменовано радником двору, а в 1908 р. членом Палати Панів. За політичну діяльність проф. Горбачевський узявся на бажання української делегації у віденському парламенті. В 1917 р. він став міністром здоров'я у Відні й організатором цього міністерства.

Після перевороту 1918 р. Горбачевський вертається до Чехії, де й продовжує свою наукову працю. З 1921 р. для нього представляється можливість працювати на рідному науковому ґрунті. Він стає професором Українського Університету в Празі й викладає хемію на інших високих школах в ЧСР. В 1923 р. його вибирають ректором Українського Університету, повторюючи цей вибір і в 1931 та пізніших роках. В 1924 р. виходить українською мовою його великий курс органічної хемії (600 ст. друку). Він же найбільше попрацював для вироблення й установа української хемічної термінології. В 1926 р. під його головуванням відбувся I Український Науковий З'їзд.

Як ректор університету Горбачевський є головою Укр. Академічного Комітету для міжнародної інтелектуальної співпраці при Лізі Націй, що об'єднує в собі майже всі українські наукові установи та репрезентує українську науку на міжнародньому форумі. В признання великих заслуг Горбачевського Всеукраїнська Академія Наук в Києві обрала його своїм членом, а українські лікарі й українські інженери, шануючи його працю, обрала акад. Горбачевського своїм почесним членом. Про довір'я до Горбачевського з боку українського громадянства най-

більш виразно свідчить постійне однодушне обрання його на голову Музею Визвольної Боротьби України, на чолі якого він незмінно стоїть од початку. Під його безпосередньою кермою розпочата й провадиться акція збудування Українського Дому в Празі. Ця справа набула вже загально-національного значіння й збудування Українського Дому стало одним з наших найважливіших завдань. Без сумніву, наше патріотичне громадянство своїми пожертвами допоможе проф. Горбачевському, який стільки дбає про здійснення цього завдання, з успіхом закінчити розпочату акцію і можна бути певними, що Український Дім у Празі вже в найближчому часі служитиме достойним приміщенням Музею Визвольної Боротьби України. Не треба говорити, що це було б найліпшим ушануванням 80-ліття акад. Горбачевського.

Редакція закликає всіх своїх читачів і прихильників скласти на пошану високозаслуженої праці проф. Горбачевського як найщедрішу пожертву на будівлю Українського Дому в Празі. Гроші посылати через нашу редакцію або прямо на адресу п. директора Музею проф. Д. Антоновича: Prof. D. Antonovyc, Praha - Nusle, 245, C z e s h o s l o v a k i a .

Листування Редакції.

Вшп. всіх наших кореспондентів, які нетерпеливляться, що їх матеріал довго не з'являється, просимо мати на увазі наші теперішні розміри, що не дають змоги містити відразу все, що надходить.

Зміст.

Париж, неділя, 6 травня 1934 року — ст. 1. Великий злочин — ст. 2. Книголюб. Чужинці про Україну — ст. 4. Observera to g. З міжнароднього життя — ст. 7. Хроніка. З життя української еміграції: У Френції — ст. 9. У Польщі — ст. 11. В Болгарії — ст. 13. В Китаю — ст. 13. У французькому Товаристві Українознавства — ст. 13. Восьмидесятиліття акад. І. Горбачевського — ст. 14.

До хвальних організацій союзу У. Е. О. у Франції

Цим доводиться до відома членів Союзу, що Генеральна Рада постановила скликати 10-й черговий з'їзд Союзу на 19-20-21 травня с. р. в м. Парижі.

Намічено порядок засідань з'їзду слідуєчий:

1. Відкриття з'їзду, 2. Обрання мандатної комісії і її догляд по перевірці мандатів делегатів, 3. Обрання президії з'їзду, 4. Привітання, 5. Прийняття і виключення членів Союзу, 6. Доклади з місць, 7. Доклади Ген. Ради і Ген. Контрольної Комісії, 8. Дебати по докладах, 9. Справа винаймлення союзної ферми, 10. Шкільна справа і видання дитячого журналу, 11. Доклади: а) про міжнародне становище української справи б) про становище на Україні і голодову акцію, в) І'сеукраїнський Конгрес, 12. Демісія Ген. Ради і Ген. Контрольної Комісії, 13. Обрання нової Ген. Ради і Ген. Контрольної Комісії, 14. Біжучі справи і 15. Закриття з'їзду.

Ген. Рада ласкаво прохає всі організації заздалегідь обговорити на зборах своїх організацій можливі проєкти та вказівки що-до намічених точок порядку засідань (особливо прохає звернути увагу на точку в справі винаймлення союзної ферми, місце її винаймлення, принципи участі в ній членів Союзу, експлоатація її і т. и.).

Оскільки організації будуть мати різні проєкти що-до діяльності Союзу, прохається ознайомити з ними заздалегідь Ген. Раду.

Ген. Рада прохає всі організації Союзу заздалегідь повідомити секретаріат Ген. Ради ким і кількома делегатами буде репрезентована кожна організація на з'їзді. В разі не можливості вислання на з'їзд своїх делегатів, прохається подати мотиви, на підставі яких організація їх не висилає.

Нагадується, що кожна організація репрезентується на з'їзді одним делегатом від десятка своїх членів (так: від 20 членів — 2 делегата, від 30 — три делегата і т. д.) та тако-ж і не від повного десятка (від 6-7-8-9 членів — 1 делегат, від 16-17-18-19 — два делегата і т. д.).

Делегати мусять пред'явити мандатній комісії з'їзду мандати-госвідки про їх делегування на з'їзді від своїх організацій з додатками списків членів організації.

Прохається п. п. делегатів на з'їзд виготовувати свої доклади в писемній формі, які після їх виголошення мусять бути передані президії з'їзду.

Надаючи особливе значіння 10-му черговому з'їзду Союзу і тим справам, які будуть на цьому з'їзді розглянуті, Ген. Рада закликає всіх членів Союзу прикласти всіх зусиль, щоби на з'їзді кожна організація була репрезентована її делегатами.

Генеральна Рада Союзу У. Е. О. у Франції.

=====

Т-ВО Б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ

влаштує на закриття сезону 9-го червня с. р. о 21 год. в салі Бельгійських Інвалідів (59, рю Верньо, Париж 13)

ВЕЧІРКУ З КОНЦЕРТОВИМ ПРОГРАМОМ

Готується мистецьки підібраний програм.

Дохід з вечірки — на інвалідний фонд Т-ва.

Жаз-банд, товариські розваги, атракціони, танці до ранку.

Вступ — 7 фр. Панії — 5 фр.

=====

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», cheque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет. Адміністратор: Іл. Косевко

Le Gérant: M-me Perdrizet.